

Estrategia de Educación para el Desarrollo en el ámbito formal de la Comunitat Valenciana 2017 - 2021

RESUMEN EJECUTIVO **RESUM EXECUTIU** **EXECUTIVE SUMMARY**

**GENERALITAT
VALENCIANA**

CONSELLERIA DE TRANSPARÈNCIA,
RESPONSABILITAT SOCIAL, PARTICIPACIÓ I COOPERACIÓ

Elaborado por Ingenio CSIV - UPV, Instituto de gestión de la innovación y del conocimiento

Alejandra Boni (coordinadora)

Beboña Arias

Aurora López - Fogués

Carola Calabuig

Sergio Belda

Carmen Monje

Dirección General de Cooperación y Solidaridad

Resumen ejecutivo

En este resumen ejecutivo se presentan los principales elementos de la Estrategia de Educación para el Desarrollo en el ámbito formal de la Comunitat Valenciana (en adelante, la Estrategia) para el período 2017-2021.

Su elaboración fue encargada por la Direcció General de Cooperació i Solidaritat de la Generalitat Valenciana al Instituto de Gestión de la Innovación y del Conocimiento (INGENIO - CSIC/UPV) y ha abarcado el período de marzo de 2016 a octubre de 2016.

La Estrategia se basa en una visión de la Educación para el Desarrollo (en adelante, EpD) como **educación para la ciudadanía global**, entendida como un proceso educativo que aspira a generar una conciencia crítica y transformadora, que conecta lo local con lo global, que tiene en cuenta las múltiples identidades que configuran al ser humano, en el que las personas se reconozcan como parte de los problemas, pero también de las soluciones, y se vean como agentes de cambio que buscan la justicia social.

Asimismo, la Estrategia se alinea con la **Agenda 2030 para el Desarrollo Sostenible** y sus Objetivos de Desarrollo Sostenible y pretende contribuir a la coherencia de políticas públicas de la Generalitat en este modelo de desarrollo sostenible social y medioambiental.

Por otro lado, se trata de una **estrategia del ámbito formal**, referida no sólo a lo que ocurre al interior de los centros educativos, sino que busca que estos se abran a lo que ocurre en su entorno y a la realidad global y que considera al profesorado de los centros educativos como un agente clave en el trabajo de la educación para la ciudadanía global.

La elaboración de la Estrategia se ha realizado mediante un **proceso inclusivo y participativo** en el que se ha fomentado la implicación del mayor número de agentes educativos, sociales e institucionales relacionados con la EpD en el ámbito formal de la Comunitat Valenciana. Para ello, se han abierto varios canales de participación (página web de la Estrategia, documentos de reflexión enviados a los diversos agentes, talleres presenciales y grupo de pilotaje conformado por diversas administraciones, ONGD y personas expertas en EpD) a través de los cuales se ha recogido en primer lugar, información sobre la situación de la EpD en el ámbito formal de la Comunitat Valenciana y, en segundo término, propuestas y líneas estratégicas y de actuación que han de configurar las acciones en materia de EpD formal en los próximos años en dicha comunidad.

Respecto al **diagnóstico** sobre la situación actual de la EpD formal en la Comunitat Valenciana, se han hallado elementos clave que influyen en el desarrollo y trabajo de la EpD en el ámbito educativo referidos a:

- La **influencia del contexto** en el desarrollo de la EpD, como reducciones presupuestarias derivadas de la crisis económica, la financiación de la EpD, la diversidad cultural en las aulas y la presencia de la TIC como recurso formativo y comunicativo.

- La necesidad de unificar e integrar el **marco conceptual y el significado de la EpD** entre los diferentes agentes.
- La influencia de la **normativa educativa** que pondera el diseño y la planificación curricular (ratios, horarios, horas lectivas, contenidos, asignaturas, etc.).
- La existencia de un **currículo escolar** cerrado y extenso, con una planificación horaria que limita la profundización en temáticas como la EpD y enfocado más a contenidos que al desarrollo de competencias
- La **normativa de cooperación al desarrollo**, en la que el hecho de que las convocatorias de EpD sean anuales, no se ajusten al año académico y separen lo formal de lo no formal dificulta el trabajo de EpD en los centros educativos.
- Los **principales actores** para el impulso de la EpD que serían profesorado y equipo directivo, alumnado, familias y AMPAS, ONGD y administraciones, así como otros actores (colectivos sociales, medios de comunicación, etc.).
- La reducción y escasez de **recursos personales y económicos** de ONGD y centros educativos para llevar a cabo acciones de EpD integradas y sostenidas.
- La necesidad de una mayor **coordinación** y colaboración en las acciones de los diferentes agentes de la EpD, con la apertura de espacios de encuentro, diálogo y reflexión.
- El carácter positivo de utilizar **metodologías activas y participativas** que favorezcan los aprendizajes significativos y que tengan en cuenta los aspectos vivenciales y emocionales, la vinculación entre el trabajo en el aula y fuera del aula, la apertura del centro educativo a su realidad social.
- La existencia de abundantes **materiales didácticos**, si bien es necesario implicar al profesorado en su elaboración conjunta o que sean adaptados a la realidad del centro y el papel de las TIC como herramienta para la formación y la coordinación.
- La diversidad de **temáticas y contenidos** que se trabajan.
- La necesidad de la **formación del profesorado**, tanto en contenidos como en metodologías, para que integren la EpD en su práctica educativa. Así como, su inclusión en los planes formativos del futuro profesorado.
- La relevancia de **integrar la EpD en el currículo** mediante la incorporación de acciones en las programaciones anuales y/o en los proyectos educativos de centro y a través del trabajo en red y el acompañamiento por las ONGD.
- La escasez de una cultura de **evaluación del impacto de las acciones de EpD**, por lo que se plantea la necesidad de fomentar las evaluaciones y las autoevaluaciones tanto de impacto como de procesos.
- Los **resultados derivados de trabajar la EpD**, que están en la línea de un mayor conocimiento y sensibilización sobre situaciones problemáticas del entorno y

de otros lugares, de lo que se deriva una mayor concienciación social. Asimismo, se desarrollan habilidades relacionadas sobre todo con la interacción con otras personas y valores y actitudes relativos a la aceptación de la diversidad, el pensamiento crítico, aumento de la participación, etc.

- El **logro de cambios a nivel social**, que necesitaría de procesos educativos de EpD a medio-largo plazo y de la implicación de toda la comunidad educativa.

A partir de los elementos anteriores detectados en el diagnóstico de la situación de la EpD en el ámbito formal de la Comunitat Valenciana se plantean unos **ámbitos de actuación de la Estrategia** de los que derivan unas líneas estratégicas concretadas, a su vez, en líneas de acción específicas. Asimismo, se ha establecido los actores que han de impulsar estas acciones y su marco temporal. Este trabajo se ha llevado a cabo, fundamentalmente, en los talleres presenciales con agentes clave de la EpD.

Dichos ámbitos se refieren, en primer lugar, a la **formación** en educación para la ciudadanía global, haciendo especial hincapié en lo relativo a contenidos y a metodologías y al intercambio de experiencias educativas de EpD. Como líneas estratégicas en este ámbito estarían:

- Sensibilizar y compartir experiencias: mediante acciones como la realización de encuentros anuales y de congresos de EpD y la creación de una red de ONGD y profesorado en la que se compartan recursos didácticos y buenas prácticas.
- Formación en EpD y en metodologías: en la que destacan las acciones que impulsen la EpD como línea estratégica en la formación del profesorado y en la innovación educativa o la creación de un grupo de personas expertas en EpD que asesoren a centros educativos y ONGD.

El segundo ámbito de actuación sería la **coordinación** referida a la creación e impulso de espacios de trabajo conjunto entre los diferentes agentes de la EpD. Tendría como líneas estratégicas:

- La coordinación a nivel autonómico: en la que destacan las acciones de creación en el seno del Consejo Valenciano de Cooperación de una ponencia técnica en EpD y las actuaciones que dicha ponencia habrá de impulsar; asimismo, se propone situar en las comisiones interdepartamentales de la Generalitat Valenciana la temática de la EpD.
- La coordinación a nivel municipal: en la que se hace hincapié en reforzar el papel de los Consejos Municipales de Educación y de Cooperación como coordinadores del trabajo en EpD entre los centros educativos y de las relaciones entre estos y las ONGD.
- La coordinación a nivel de centro educativo de los aspectos de la EpD a través de la figura recién creada de coordinador/a de igualdad y convivencia.

El tercer ámbito de actuación se refiere a los **cambios en la normativa y en los procedimientos** que se traduce en las líneas estratégicas de:

- Difusión y comunicación de la EpD y de la Estrategia entre los diferentes actores implicados: a través del diseño un Plan de Comunicación de la Cooperación Valenciana donde se incluya dicha Estrategia, de la conexión de la Estrategia con las normativas en materia de cooperación y con los planes estratégicos de las Administraciones Locales y de considerar la Estrategia en las acciones de planificación en materia de cooperación y de educación.
- Convocatorias de EpD: en lo relativo a la facilitación de los trámites administrativos, a la calendarización adecuada de las convocatorias, a la subvención de proyectos plurianuales, al mapeo y catalogación de las convocatorias de innovación educativa, a la armonización de los parámetros conceptuales relacionados con el significado de la EpD y a la modificación del sistema de evaluación de los proyectos de EpD
- Incorporación de la EpD en los centros educativos: con acciones encaminadas a impulsar la EpD en el currículo escolar, la modificación del propio currículo y la revisión de los materiales educativos para la inclusión de elementos acordes a la EpD y la formación de la Inspección General de Educación en temas de EpD.
- Planes formativos: cuyas acciones van en la línea de incluir en los planes de estudio de títulos universitarios que forman al profesorado contenidos y metodologías de EpD y habilitar prácticas en EpD.
- Reconocimiento y visibilización de la EpD: con acciones dirigidas a reforzar las redes y los espacios de innovación educativa sobre EpD y a mapear y catalogar los bancos de recursos de EpD.

Finalmente, el cuarto ámbito de actuación sería el de la **cultura organizacional**, relativo a fomentar una cultura de aprendizaje basada en la evaluación y la creación compartida de conocimiento que tenga como finalidad conocer el impacto en la comunidad educativa y los cambios en las personas, en las organizaciones y en las normativas y procedimientos que se están generando la implementación de las acciones de la Estrategia. De este ámbito de actuación se derivan las líneas estratégicas de:

- Evaluación y seguimiento de la Estrategia de EpD: a través de acciones de seguimiento y evaluación y de la elaboración y actualización de estudios que permitan la planificación de acciones eficaces en materia de EpD.

En la línea de este último ámbito de actuación, el documento de la Estrategia finaliza con un apartado de **cambios esperados y sugerencias para el seguimiento y la evaluación de la Estrategia** en el que se exponen los cambios que se esperan lograr al implementar cada una de las líneas de acción de la Estrategia y la Estrategia en su conjunto y, de forma general, se apunta cómo se podría llevar a cabo el seguimiento y la evaluación de dichas acciones.

Resum executiu

En aquest resum executiu es presenten els principals elements de l'Estratègia d'educació per al desenvolupament en l'àmbit formal de la Comunitat Valenciana (d'ara endavant, l'Estratègia) per al període 2017-2021.

L'elaboració de l'Estratègia la va encarregar la Direcció General de Cooperació i Solidaritat de la Generalitat Valenciana a l'Institut de Gestió de la Innovació i del Coneixement (INGENIO - CSIC / UPV) i ha abastat el període del març a l'octubre del 2016.

L'Estratègia es basa en una visió de l'educació per al desenvolupament (d'ara endavant, EpD) com a educació per a la ciutadania global, entesa com un procés educatiu que aspira a generar una consciència crítica i transformadora, que connecta allò local amb allò global, que té en compte les múltiples identitats que configuren l'ésser humà, en el qual les persones es reconeguen com a part dels problemes, però també de les solucions, i es veuen com a agents de canvi que busquen la justícia social.

Així mateix, l'Estratègia s'alinea amb l'Agenda 2030 per al desenvolupament sostenible i els seus Objectius de desenvolupament sostenible, i pretén contribuir a la coherència de les polítiques públiques de la Generalitat en aquest model de desenvolupament sostenible social i mediambiental.

D'altra banda, es tracta d'una estratègia de l'àmbit formal, que no es refereix només a allò que passa a l'interior dels centres educatius, sinó que busca que aquests s'obliguen al que passa al seu entorn i a la realitat global, i que considera el professorat dels centres educatius com agents clau en el treball de l'educació per a la ciutadania global.

L'elaboració de l'Estratègia s'ha realitzat mitjançant un procés inclusiu i participatiu en el qual s'ha fomentat la implicació del major nombre possible d'agents educatius, socials i institucionals relacionats amb l'EpD en l'àmbit formal de la Comunitat Valenciana. Amb aquest objectiu s'han obert diversos canals de participació (pàgina web de l'Estratègia, documents de reflexió enviats als diversos agents, tallers presencials i grup de pilotatge conformat per diverses administracions, ONGD i persones expertes en EpD) a través dels quals s'ha recollit, en primer terme, informació sobre la situació de l'EpD en l'àmbit formal de la Comunitat Valenciana i, en segon terme, propostes i línies estratègiques i d'actuació que han de configurar les accions en matèria d'EpD formal en els propers anys en aquesta comunitat.

Pel que fa al **diagnòstic** sobre la situació actual de l'EpD formal a la Comunitat Valenciana, s'han trobat elements clau que influeixen en el desenvolupament i el treball de l'EpD en l'àmbit educatiu, referits a:

- La **influència del context** en el desenvolupament de l'EpD, com ara les reduccions pressupostàries derivades de la crisi econòmica, el finançament de l'EpD, la diversitat cultural a les aules i la presència de les TIC com a recurs formatiu i comunicatiu.
- La necessitat d'unificar i integrar el marc conceptual i el **significat de l'EpD** entre els diferents agents.

- La influència de la **normativa educativa** que pondera el disseny i la planificació curricular (ràtios, horaris, hores lectives, continguts, assignatures, etc.).
- L'existència d'un **currículum escolar** tancat i extens, amb una planificació horària que limita l'aprofundiment en temàtiques com l'EpD, i enfocat més a continguts que no al desenvolupament de competències.
- La **normativa de cooperació al desenvolupament**, en la qual el fet que les convocatòries d'EpD siguin anuals, no s'ajusten a l'any acadèmic i separen allò formal d'allò no formal dificulta el treball d'EpD als centres educatius.
- Els **principals actors** per a l'impuls de l'EpD, que serien el professorat i l'equip directiu, l'alumnat, les famílies i les AMPA, les ONGD i les administracions, així com altres actors (col·lectius socials, mitjans de comunicació, etc.).
- La reducció i l'**escassetat de recursos personals i econòmics** d'ONGD i centres educatius per dur a terme accions d'EpD integrades i sostingudes.
- La necessitat d'una major **coordinació** i col·laboració en les accions dels diferents agents de l'EpD, amb l'obertura d'espais de trobada, diàleg i reflexió.
- El caràcter positiu d'utilitzar **metodologies actives i participatives** que afavorisquen els aprenentatges significatius i que tinguen en compte els aspectes vivencials i emocionals, la vinculació entre el treball a l'aula i fora de l'aula, i l'obertura del centre educatiu a la realitat social.
- L'existència d'abundants **materials didàctics**, si bé cal implicar el professorat en l'elaboració conjunta d'aquests o bé fer que s'adapten a la realitat del centre i el paper de les TIC com a eina per a la formació i la coordinació.
- La diversitat de **temàtiques i continguts** que es treballen.
- La necessitat de la **formació del professorat**, tant en continguts com en metodologies, perquè aquest integre l'EpD en la seua pràctica educativa; així com la inclusió en els plans formatius del futur professorat.
- La rellevància d'**integrar l'EpD en el currículum** mitjançant la incorporació d'accions en les programacions anuals i/o en els projectes educatius de centre i mitjançant el treball en xarxa i l'acompanyament per les ONGD.
- L'escassetat d'una cultura d'**avaluació de l'impacte de l'EpD**, per la qual cosa es planteja la necessitat de fomentar les avaluacions i les autoavaluacions tant d'impacte com de processos.
- Els **resultats derivats de treballar l'EpD**, que estan en la línia d'un major coneixement i sensibilització sobre situacions problemàtiques de l'entorn i d'altres llocs, de la qual cosa es deriva una major conscienciació social. Així mateix, es desenvolupen habilitats relacionades sobretot amb la interacció amb altres persones i els valors i les actituds relatius a l'acceptació de la diversitat, el pensament crític, l'augment de la participació, etc.
- L'**assoliment de canvis a nivell social**, cosa que requeriria processos educatius d'EpD a mitjà-llarg termini i la implicació de tota la comunitat educativa.

A partir dels elements anteriors detectats en el diagnòstic de la situació de l'EpD en l'àmbit formal de la Comunitat Valenciana es plantegen uns **àmbits d'actuació de**

L'Estratègia dels quals deriven unes línies estratègiques, concretades, al seu torn, en línies d'acció específiques. Així mateix, s'han establert els actors que han d'impulsar aquestes accions i el seu marc temporal. Aquest treball s'ha dut a terme, fonamentalment, als tallers presencials, amb agents clau de l'EpD.

Aquests àmbits es refereixen, en primer lloc, a la **formació** en educació per a la ciutadania global, fent especial èmfasi en continguts i metodologies i en l'intercanvi d'experiències educatives d'EpD. Com a línies estratègiques en aquest àmbit hi hauria les següents:

- Sensibilitzar i compartir experiències: mitjançant accions com ara la realització de trobades anuals i de congressos d'EpD i la creació d'una xarxa d'ONGD i professorat en què es compartisquen recursos didàctics i bones pràctiques.
- Formació en EpD i en metodologies: en la qual destaquen les accions que impulsen l'EpD com a línia estratègica en la formació del professorat i en la innovació educativa o la creació d'un grup de persones expertes en EpD que assessoren centres educatius i ONGD.

El segon àmbit d'actuació seria la **coordinació** referida a la creació i l'impuls d'espais de treball conjunt entre els diferents agents de l'EpD. Tindria com a línies estratègiques:

- La coordinació a nivell autonòmic: en la qual destaquen les accions de creació al si del Consell Valencià de Cooperació d'una ponència tècnica en EpD i les actuacions que aquesta ponència hi haurà d'impulsar; així mateix, es proposa situar en les comissions interdepartamentals de la Generalitat Valenciana la qüestió de l'EpD.
- La coordinació a nivell municipal: en la qual es posa l'accent a reforçar el paper dels consells municipals d'educació i de cooperació com a coordinadors del treball en EpD dels centres educatius i de les relacions entre aquests i les ONGD.
- La coordinació a nivell de centre educatiu dels aspectes de l'EpD a través de la nova figura de coordinador/a d'igualtat i convivència.

El tercer àmbit d'actuació es refereix als **canvis en la normativa i en els procediments**, que es tradueixen en les línies estratègiques de:

- Difusió i comunicació de l'EpD i de l'Estratègia entre els diferents actors implicats: a través del disseny d'un Pla de comunicació de la cooperació valenciana on s'incloga aquesta Estratègia; de la connexió de l'Estratègia amb les normatives en matèria de cooperació i amb els plans estratègics de les administracions locals; i de la presa en consideració de l'Estratègia en les accions de planificació en matèria de cooperació i d'educació.
- Convocatòries d'EpD: amb referència a la facilitació dels tràmits administratius, a la calendarització adequada de les convocatòries, a la subvenció de projectes plurianuals, al mapatge i la catalogació de les convocatòries d'innovació educativa, a l'harmonització dels paràmetres conceptuals relacionats amb el significat de l'EpD i a la modificació del sistema d'avaluació dels projectes d'EpD.

- Incorporació de l'EpD als centres educatius: amb accions encaminades a impulsar l'EpD en el currículum escolar, la modificació del mateix currículum, la revisió dels materials educatius per incloure-hi elements d'acord amb l'EpD i la formació de la Inspecció General d'Educació en temes d'EpD.
- Plans formatius: les accions van en la línia d'incloure en els plans d'estudi dels títols universitaris que formen el professorat continguts i metodologies d'EpD i d'habilitar pràctiques en EpD.
- Reconeixement i visibilització de l'EpD: amb accions dirigides a reforçar les xarxes i els espais d'innovació educativa sobre EpD i a localitzar i catalogar els bancs de recursos d'EpD.

Finalment, el quart àmbit d'actuació seria el de la **cultura organitzacional**, relatiu a fomentar una cultura d'aprenentatge basada en l'avaluació i la creació compartida de coneixement que tinga com a finalitat conèixer l'impacte en la comunitat educativa i els canvis en les persones, en les organitzacions, i en les normatives i els procediments que genere la implementació de les accions de l'Estratègia. D'aquest àmbit d'actuació es deriven les línies estratègiques següents:

- Avaluació i seguiment de l'Estratègia d'EpD: a través d'accions de seguiment i avaluació, i de l'elaboració i actualització d'estudis que permeten la planificació d'accions eficaces en matèria d'EpD.

En la línia d'aquest darrer àmbit d'actuació, el document de l'Estratègia acaba amb un apartat de **canvis esperats i suggeriments per a fer el seguiment i l'avaluació de l'Estratègia**, apartat en què s'exposen els canvis que s'espera aconseguir en implementar cadascuna de les línies d'acció de l'Estratègia i l'Estratègia en conjunt, i en què també, de forma general, s'apunta com es podria dur a terme el seguiment i l'avaluació d'aquestes accions.

Executive summary

This executive summary compiles the main elements of the Strategy of Education for Development (hereinafter the Strategy) for formal education in the Valencian Community for the period 2017-2021.

The Direcció General de Cooperació i Solidaritat of the Generalitat Valenciana commissioned the Institute of Management Innovation and Knowledge (INGENIO - CSIC / UPV) drafting the Strategy. It has covered the period from March to October 2016.

The strategy is based on a vision of Education for Development (hereinafter EfD) as education for global citizenship. It is understood as an educational process that aims to create critical and transformative consciousness by connecting the local and the global. An education that takes into account the multiple identities that make up the human being in which people are recognized, treated and aware of their power as agents for change and therefore in the quest for social justice.

The strategy also aligns with the 2030 Agenda for Sustainable Development and Sustainable Development Goals. It aims to contribute to public policy by seeking coherence with this model of sustainable social and environmental development.

Furthermore, it is a strategy for the formal area of education. Nevertheless, it does not only refer to what happens inside educational centres, it rather seeks to connect the educational centres to what happens in their close environment and also to global affairs. The understanding of formal education considers educationalists as key players in contributing to global citizenship.

The development of the strategy was inclusive and participatory. It encouraged the involvement of many educational, social and institutional agents related to EfD in the Valencian Community. To do this, the team opened several channels of participation: a website, reflection documents sent to the various players, workshops, and the constant feedback with a steering group which was represented by various administrations, NGOs and experts in EfD. Through these channels, information on the status of EfD, as well as proposals and action lines that will shape the actions for the EfD in the formal education of the Valencian Community in the coming years was collected.

Regarding the **diagnosis** on the current situation of formal EfD in the Valencian Community, the main elements that influence the development and work of EfD are found to be:

- The **context** and its impact on the development of EfD represented by budget reductions resulting from the economic crisis, a reduction of the funding for EfD, an increase of cultural diversity in the classroom, and the continuous rise of ICT as learning and communication resources.
- The need to unify and integrate the conceptual framework and the **meaning of EfD** among the different agents.
- The influence of **educational legislation** as an element that ponders design and curriculum planning (ratios, schedules, teaching time, content, subjects, etc.)

- The existence of a closed and **comprehensive curriculum** that restricts the flexibility to plan EfD actions.
- The **rules under which the development cooperation agency operates** which are not always matching educational centres. For instance, the fact that the calls for EfD are annual does not fit the academic year. This exacerbates the separation between formal and informal education and constraints the work in educational centres.
- **The main actors** for promoting EfD should be educationalists, managers, students, families and parental associations, NGOs governments and other actors (social groups, media, etc.).
- There has been a **decrease of personnel** and economic resources in NGOs and educational centres which influences in their ability to carry out EfD actions.
- There is a need for greater **coordination** and collaboration among EfD actors such as the opening of spaces for encounter, dialogue and reflection.
- Active and **participatory methodologies** that promote meaningful learning and take into account the experiential and emotional aspects encourage the practice of EfD in educational centres. There is a positive impact and causal relation between work in the classroom and outside the classroom and opening the school to its social reality.
- There are abundant **teaching materials**, although it is necessary that NGOs involve educationalists to revise or produce them as a joint venture in order to organize and adapt those to the reality of the centre. The role of ICT as a tool for training and coordination can prove to be useful in that aspect.
- There is a wide range of **themes and contents employed** on the frame of EfD.
- There is a need for **teacher training**, both in content and in methodologies, to integrate EfD in their educational practice. Additionally, there is a requirement to include EfD as part of trainings for students who will turn into future teachers.
- It is relevant to **integrate the EfD in the curriculum**. It can be done by incorporating actions in the annual programs, doing EfD projects in the educational centres, or including it as the vision of the centre. The collaboration, networking and support of NGOs are key for integrating that.
- The **evaluation culture** is absent. This impedes to measure the impact of EfD. Therefore, there is a need for promoting evaluations and self-evaluations of EfD processes and impact.
- There are **positive results from working EfD** such as an increase of knowledge and awareness of the local and global. This social awareness is fostered by the interaction with other people, other values and other attitudes and contributes to critical thinking, participatory skills as well as empathy and acceptance of diversity.
- Achieving **social changes** requires medium and long term educational processes which are, themselves, linked to EfD.

From the above elements identified during the diagnosis of the situation of EfD for the formal education of the Valencian Community emerge **policy areas**, strategic lines and lines of action. Additionally, through the workshops, the Strategy has also established who the actors responsible for carrying out these actions are as well as the timeframe for carrying out those actions.

The first policy area is concerned with the **training** in education for global citizenship. It places a particular emphasis on the content and the methodologies required for achieving it, as well as the importance of exchanging educational experiences in EfD. The strategic lines of this area are:

- Raise awareness and share experiences: the suggested lines of actions are conducting annual meetings and conferences of EfD and the creation of a network of NGOs and educationalists for fostering teaching resources exchanges and the sharing of best practices.
- Training in EfD and methodologies: this highlights actions that include EfD in teacher training, actions that establish a link between EfD and educational innovation, as well as the creation of a group of experts in EfD for advising educational centres and NGOs.

The second policy area relates to **coordination**. It refers to the establishment and promotion of areas of joint work between the different EfD agents. The strategic lines are:

- Coordination at regional level: it aims to strengthen the EfD within the Valencian Council of Cooperation as well as to put in the agenda of the interdepartmental commissions of the Valencian Community the topic of EfD.
- Coordination at municipal level: its line of action emphasizes the need to strengthen the role of the Municipal Councils of Education and Cooperation in order to have them as coordinators among centres and NGO.
- Coordination at the educational centre level: it includes the line of action of fostering EfD in the educational centres through the work of the newly created coordinator of equality and coexistence figure.

The third policy area relates to **changes in the rules and procedures** and translates into the following strategic lines:

- Dissemination and communication of the Strategy among actors: by designing a Communication Plan of the Valencian Cooperation where the Strategy is included, by connecting the Strategy with the regulations issued in the area of cooperation and local government, and by considering the Strategy in the planning of actions in the area of cooperation and education.
- EfD calls: it regards to facilitate administrative procedures, incorporating an adequate scheduling of calls, financing multi-year projects, mapping and cataloguing calls for educational innovation, harmonizing the conceptual parameters related with the meaning of EfD and, modifying the evaluation system for EfD projects.
- Integration of EfD in educational centres: it includes actions aiming to boost EfD in the educational curriculum by changing the curriculum itself and by reviewing educational materials in order to assure the inclusion of items that are in line with the EfD. Also, it contemplates the training of the General Inspection Education in EfD issues through courses.
- Training Plans: it refers to actions aiming to include active methodologies in the university curricula for future teachers in order to give them tools that enable EfD practices.

- Recognition and visibility of the EfD: it contains lines of actions aimed at strengthening networks and spaces of educational innovation and at mapping and cataloguing banks of resources in EfD.

Finally, the fourth policy area is the **organizational culture**. Its concern is fostering an evaluation culture based on shared knowledge creation that is intended to know which impact EfD has on the educational community. Additionally it can help to evaluate changes occurring in people, organizations, policies and procedures created due to the implementation of the Strategy. The strategic line of this last policy area is:

- Assessment and Monitoring of the Strategy: it fosters actions such as evaluation, monitoring, research and update of documents and studies that allow an effective EfD planning.

In line with this last area, the Strategy ends with a section dedicated to **expected changes** originated as a consequence of applying the Strategy, as well as **recommendations for monitoring and evaluating** those.

